

Terenski pregledi

1. Ilok, Tovarnik, Lovas
2. Sotin
3. Batina
4. a Donji Miholjac – južna obilaznica
b Kutina – južna obilaznica
5. Dio trase plinovoda Donji Miholjac – Slobodnica u Osječko – baranjskoj županiji
6. Našice

Sotin, terenski pregled 2008. g.

Sotin, 2008 Field Survey

Marko Dizdar
Daria Ložnjak Dizdar
Mato Ilkić
Mirela Hutinec
Tino Leleković

Primljeno/Received: 31. 03. 2009.
Prihvaćeno/Accepted: 15. 05. 2009.

Tijekom ožujka 2008. godine obavljen je terenski pregled na području današnjeg sela Sotin. Pregledana je zona od sjeverozapada prema jugoistoku područja sjeverno od ceste Vukovar-Ilok, pri čemu su obuhvaćeni položaji od kojih su neki već otprije poznati u literaturi. Pri terenskom pregledu uočena je gusta naseljenost ovog prostora, gotovo tijekom svih razdoblja prapovijesti, antike i srednjeg vijeka.

Ključne riječi: terenski pregled, Sotin, Podunavlje, naselja, groblja, prapovijest, antika, srednji vijek
Key words: field survey, Sotin, Danube Region, settlements, cemeteries, prehistory, Antiquity, Middle Ages

Terenski pregled nekoliko položaja na području Sotina obavljen je 26. ožujka 2008., prema rješenju (klasa UP/I-612-08/08-08/02, ur. broj 532-04-23/1-08-04) Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulture baštine, Konzervatorski odjel u Vukovaru. U terenskom pregledu sudjelovali su: dr. sc. Mato Ilkić s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru, Mirela Hutinec, dipl. arh. iz Gradskog muzeja u Vukovaru, dr. sc. Marko Dizdar i mr. sc. Daria Ložnjak Dizdar iz Instituta za arheologiju te mr. sc. Tino Leleković iz Odsjeka za arheologiju HAZU-a.

Područje vukovarske lesne zaravni, prije svega zbog svojih prirodnih obilježja i pogodnosti te smještaja na važnom europskom komunikacijskom pravcu, oduvijek je bilo privlačno za naseljavanje. Desna obala Dunava je visoka i strma, osobito na području od Vukovara do Iloka, dok je lijeva, bačka obala, terasasta, niska i plavna. Vukovarsko-iločko Pridunavlje karakterizira otvoreni i dobro obrađeni praporni ravnjak koji završava strminom prema Dunavu relativne visine 30-50 m. U njemu su potoci usjekli duboke i ponekad razgranate dolove – surduke, na čijem su se izlazu u pridunavsku naplavnu ravnicu smjestila naselja Sotin, Opatovac, Šarengrad (Roglić 1975, 43).

Uz objave slučajnih nalaza iz Sotina (Vinski, Vinski-Gasparini 1962; Majnarić-Pandžić 1970; 1973) o nalazištima na prostoru Sotina pisao je M. Ilkić u nekoliko navrata (Ilkić 1999; Ilkić 2003; Ilkić 2006; Ilkić 2007). Ovim terenskim pregledom obuhvaćeni su arheološki lokaliteti koji se nalaze na području rasprostiranja današnjeg sela Sotin (sl. 1.).

Od sjeverozapada prema jugoistoku na području današnjeg sela Sotin gotovo neprestano se mogu pratiti površinski ostaci pokretne arheološke građe. Pregledano je nekoliko položaja koji su razdvojeni, prije svega, svojim geografskim područjem, najčešće se radi o istaknutim jezičcima nad Dunavom, koji su međusobno odvojeni surdukom. Ponekad je prema površinskim nalazima moguće pratiti i horizontalnu stratigrafiju u naseljavanju.

Položaj Fancage nalazi se u zapadnom dijelu sela Sotina, sjeverno od ceste Vukovar-Ilok. Radi se o uzvišenom položaju nad Dunavom, na mjestu gdje rijeka svoj tok smjera sjever-jug zaokreće prema istoku. Danas je taj prostor raspoređen na okućnice i vrtove. Od keramičkih nalaza pronađeni su ulomci

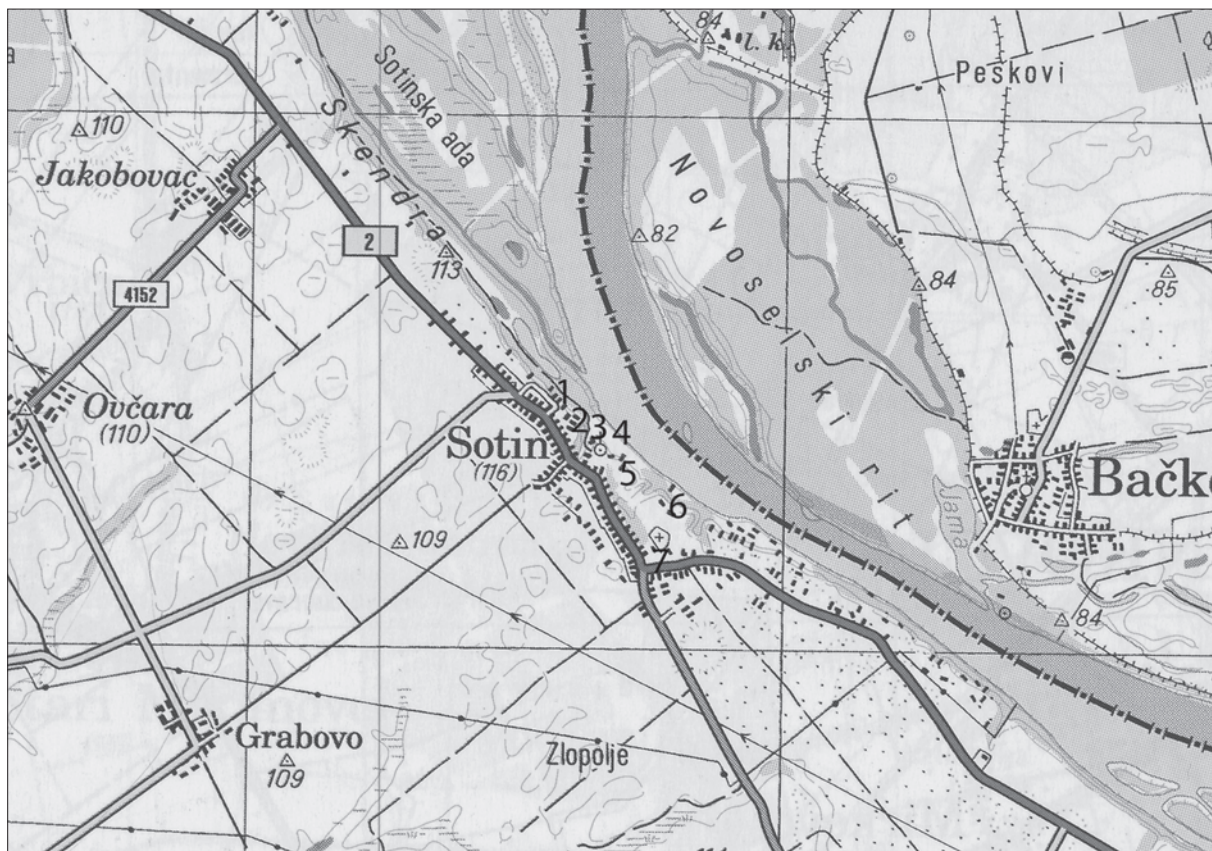
eneolitičke i brončanodobne keramike. Vjerojatno se radi o naselju kostolačke kulture i brončanodobne Belegiš I i II grupe.

Istočno od položaja Fancage, odvojeno dubokim surdukom, sa svih strana nalazi se stožasto uzvišenje iznad Dunava. S ovog mjesta se pruža vrlo dobar pregled nad tokom Dunava jer se upravo tu nalazi zavoj, gdje rijeka mijenja svoj tok iz smjera sjever-jug u zapad-istok. Opsegom je to vrlo mali plato, a strme padine najpristupačnije su s jugozapadne strane. Danas je Gradina obrasla u šikaru. Radi se vjerojatno o srednjovjekovnoj utvrdi.

Istočno od položaja Gradina nalazi se Popino brdo (*ca-stellum*) koji je nepravilno pravokutno uzvišenje smjera sjeverozapad-jugoistok, a sjeverno je od današnje ceste Vukovar-Ilok i istočno od položaja Gradina. Ovaj pravokutni ravnjak je na sjevernoj strani omeđen strmom padinom prema Dunavu, a na zapadnoj i istočnoj strmim padinama dvaju usjeka, dok prema jugu blago pada prema nižem dijelu lesne zaravni. Uz istočnu granicu ovog ravnjaka nalazi se uska strma staza prema obali Dunava (Vrućak). Ovaj položaj spominje M. Ilkić (2003). Danas se na ovom položaju nalaze župna crkva sv. Marije Pomoćnice kršćana i župni dvor te oranica. Pretpostavlja se da je na ovom mjestu bila rimska vojna utvrda te su pronađeni ulomci keramike iz brončanog i željeznog doba kao i srednjeg vijeka, koji ukazuju na mogući položaj naselja u tim razdobljima.

Ispod Popinog brda i sljedećeg jugoistočnog platoa nalazi se Vrućak, uski obalni pojas uz Dunav do kojeg se dolazi uskim surdukom, što se smjestio istočno od položaja Popino brdo i zapadno od položaja istočno od škole. Na ovom položaju su pronađeni ulomci stariježeljeznodobne, latenske, antičke i srednjovjekovne keramike. Dio arheološke građe dopijeva na ovaj prostor erozijom, a dio je dokaz kako su prijašnji stanovnici Sotina koristili ovaj povoljan prilaz rijeci.

Istočno od položaja Popino brdo nalazi se pravokutni plato koji je manjim usjekom smjera sjever-jug podijeljen na dva nejednaka dijela, a poznat je u literaturi pod nazivom Majcanov vinograd (Božićev vinograd), Opančićeva bašta, Ilkićev vinograd. Ravnjak je smjera sjeverozapad-jugoistok i nalazi se istočno od položaja Popino brdo od kojeg je odvojen usjekom koji vodi na Vrućak i zapadno od položaja Srednje polje, od kojeg je isto odvojen dubljim klancem. Na ovom položaju pronađeni

Sl. 1. Sotin s naznačenim položajima koji su bili obuhvaćeni terenskim pregledom 2008.

1 Sotin-Fancage; 2 Sotin – Gradina; 3 Sotin – castellum; 4 Sotin – Vrućak; 5 Sotin – istočno od škole; 6 Sotin – Srednje polje; 7 Sotin – Vašarište

Fig. 1 Sotin with marked points encompassed by the field survey of 2008

1 Sotin-Fancage; 2 Sotin-Gradina; 3 Sotin-castellum; 4 Sotin-Vrućak; 5 Sotin-east of school; 6 Sotin-Srednje polje; 7 Sotin-Vašarište

Sl. 2. Sotin – Srednje polje, pogled prema sjevernom dijelu gdje se nalazi eneolitičko i željeznodobno naselje (foto: D. Ložnjak Dizdar)

Fig. 2 Sotin – Srednje polje, view of the northern part with the Eneolithic and Iron Age settlements (photo: D. Ložnjak Dizdar)

Sl. 3. Sotin-Srednje polje, sjeverni dio, ulomci daljske keramike (foto: D. Ložnjak Dizdar)

Fig. 3 Sotin-Srednje polje, northern part, fragments of pottery of Dalj group (photo: D. Ložnjak Dizdar)

ženi su ulomci stariježeljeznodobne keramike (bosutska i daljska grupa), antičke i srednjovjekovne keramike te se pretpostavlja da se radi o istočnom rubu antičkog naselja i položaju željeznodobnog naselja koje se pruža prema istoku i prema zapadu. Danas se na zapadnom dijelu ovog ravnjaka nalazi školsko igralište, a na sjeverozapadnom dijelu novoizgrađene kuće i okućnice. Središnji i istočni dio je pod oranicama.

Položaj Srednje polje nalazi se istočno od središta današnjeg sela, izduženog je oblika i pruža se u smjeru zapad-istok. Sa zapadne strane nalazi se duboki usjek koji ga dijeli od položaja Ilkićev vinograd, dok je na istoku manji nepravilni usjek koji ga razdvaja od položaja „Iznad vodice“. Zapadni dio ovog položaja poznat je pod imenom Dida Perina bašta, dok je sjeveroistočni dio poznat kao vinograd Ivana Radića. Sjeverni, oblika nepravilnog pravokutnika, je uzvišen te jasno odvojen od južnog dijela. Na sjevernom dijelu su pronađeni ulomci kostolačke keramike, srednjobrončanodobne keramike (Belegiš I.) te stariježeljeznodobne keramike (bosutska i daljska grupa), latenske keramike te ponešto rimske i srednjovjekovne keramike. Nekad su na ovom položaju bili vinogradi, a danas su tu oranice, pašnjaci i vrtovi. Južni dio Srednjeg polja nalazi se sjeverno i sjeveroistočno od današnjeg rimokatoličkog groblja u Sotinu. Na tom položaju, prilikom ovog terenskog pregleda, pronađen je izorani nalaz većih ulomaka keramike kostolačke kulture. Na istom položaju pronađeni su ulomci sopsotske, kostolačke, stariježeljeznodobne (bosutske i daljske keramike), antičke i srednjovjekovne keramike. Na ovom položaju se nalaze vrtovi i oranice te rimokatoličko groblje. Na sjevernom dijelu Srednjeg polja bilo je naselje badenske i kostolačke kulture te željeznodobno naselje. Pojedinačni nalazi antičke i srednjovjekovne keramike govore u prilog da su se ovdje nalazili periferni dijelovi naselja iz toga vremena.

Na južnom dijelu Srednjeg polja nalaze se ostaci naselja sopsotske i kostolačke kulture te željeznodobnog naselja, dok bi se na tom mjestu mogao nalaziti i sjeverni rub željeznodobnog groblja koje je zabilježeno na području Vašarišta, južno od Srednjeg polja.

Položaj Vašarište nalazi se na mjestu današnjeg nogomet-

nog igrališta u Sotinu, na raskrižju cesta Vukovar-Ilok i Sotin-Tovarnik. Na ovom mjestu je A. Dorn iskopao dva groba daljske grupe (Dorn 1976, 12). Prilikom terenskog pregleda u pokrajnjim profilima (teren snižen pri izgradnji nogometnog igrališta) nisu pronađeni tragovi arheološke građe.

Terenskim pregledom dijela područja sela Sotina pregledani su položaji otprije poznati u literaturi (Ilkić 1999; Ilkić 2003), od kojih su neki već prije registrirani i zaštićeni. Osim nekoliko zaštitnih iskopavanja manjeg opsega (iskopi temelja kuće i sl.), na području Sotina sedamdesetih godina 20. st., koje je obavio kustos Gradskog muzeja Vukovar A. Dorn, na ovom području nije bilo arheoloških istraživanja. S obzirom na razdoblja kojima pripadaju nalazi (prapovijest, antika, srednji vijek) i njihov značaj, Sotin treba istaknuti na arheološkoj karti Hrvatske. Uz nalaze iz razdoblja neolitika i eneolitika te srednjeg i kasnog brončanog doba, željeznog doba, Sotin je bio vojna utvrda na limesu Rimskog Carstva. Poznati su pojedinačni nalazi iz vremena seobe naroda te iz srednjovjekovnog razdoblja. S obzirom na poslijeratni povratak stanovništva te obnovu i izgradnju današnjeg naselja koje se nalazi na prostoru nekadašnjih naselja i groblja, nužno je zaštititi čitavu arheološku zonu na području Sotina te obaviti pokusna istraživanja radi potvrde pojedinih mikrolokacija.

Literatura

- Dorn, A., 1976., Iz arheološke zbirke Gradskog muzeja u Vukovaru, GSM 30, Vukovar, 12-14.
- Ilkić, M., 1999., *Hrvatsko Podunavlje u željeznom razdoblju – posljednje tisućljeće prije Krista*, Zadar, magistarski rad.
- Ilkić, M., 2003., *CORNACUM, Sotinski prostor i njegovo mjesto u organizaciji južnog dijela provincije Panonije*, Zadar, doktorska disertacija.
- Ilkić, M., 2006., Terakote brončanog i starijega željeznog razdoblja iz Sotina, PrilInstituArheolZagrebu 23, Zagreb, 53-66.
- Ilkić, M., 2007., Nalazi seobe naroda i ranoga srednjeg vijeka iz Sotina, PrilInstituArheolZagrebu 24, Zagreb, 277-288.
- Majnarić-Pandžić, N., 1970., *Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu*, Acta Musei Cibalensis 2, Vinkovci.
- Majnarić-Pandžić, N., 1973., Kasnolatenski keltski grobovi iz Sotina, VAMZ VI-VII. (1972-1973), Zagreb, 55-74.
- Roglić, J., 1975., Prirodna obilježja, Istočna Hrvatska, Geografija SR Hrvatske III., Zagreb, 17-45.
- Vinski, Z., Vinski-Gasparini K., 1962., O utjecajima istočno-alpske halštatske kulture i balkanske ilirske kulture na slavonsko-sremsko Podunavlje, ARadRasp II, Zagreb, 263-293.

Summary

In a field survey of part of the village Sotin, the sites known from the literature (Ilkić 1999; Ilkić 2003) were inspected, some of which were registered earlier. Besides several small-scale rescue excavations (digs of house foundations, etc.) in the Sotin area in the 1970s, conducted by the curator of the Vukovar City Museum, A. Dorn, there were no archaeological excavations in this area before. In view of the periods to which the finds belong (prehistory, Antiquity, Middle Ages) and their significance, Sotin needs to be sorted out in the archaeological map of Croatia. Besides finds from the Neolithic and the Eneolithic periods, the Middle Bronze Age, the Late Bronze Age, and the Iron Age, Sotin was a military fortress on the limes of the Roman Empire. Individual finds from the Migration Period and the Middle Ages are also known. Regarding the return of the population after the 1990s Homeland War, and the reconstruction and development of the present-day settlement on the territory of past settlements and cemeteries, it is necessary to preserve the entire archaeological zone of the Sotin area, and to conduct trial excavations in order to confirm the individual micro-locations.